

Ajtoni templom helyreállítási munkálatai.

Restoration works of church in Ajton.

Dr. ing. BULBUK Márton István

építőmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök

Conins srl, M-Ciuc, str. Leliceni 36, jud. HR, Románia, tel: 0040742068994

Budapest, tel: 0036703608334, email: bulbukmarton@gmail.com

Abstract

Restoration of the one-ship church, after previous unprofessional interventions, which was preserved as a contribution of a community of Reformed faiths, originally was a mixed masonry late Gothic, catholic church in the Middle Ages and rebuilt in an eclectic style after a fire.

Keywords: Gothic, Eclectic, consolidation, injection, improper intervention

Rövid tartalom

Református vallású közösség hozzájárulásaként fennmaradt, a középkorban eredetileg katolikus, vegyes falazatú késő gótikus, majd tűzvész után eklektikus stílusban újjáépített, egyhajós templom helyreállítása korábbi, szakszerűtlen beavatkozások után.

Kulcsszavak: Gótikus, Eklektikus, megerősítés, injektálás, szakszerűtlen beavatkozás

Erdélyben, a templom, az országos műemlék listán CJ-II-m-B-07515 számmal szerepel. Ajton vagy Ajtony, Kolozsvár melletti település első okleveles említése 1320 és 1323-ban, Ohthunth de Comitatu de Kulus mint templomos település szerepel.

1. ábra. Beavatkozás előtti állapot

A VII. Építményeink – Erdély konferencia, Székelyudvarhely (2020. január 30 - 31.) alkalmával bemutattam a templom felmérésének, általam kidolgozott, sajátos metodikáját magyar nyelven ami angol nyelven is megjelent egy nemzetközi szaklapban (Dr. Bulbuk Márton István : *The restoration of the reformed church of Aiton 2018–2020, Case study, condition survey by facility condition index* - International Journal of Engineering Technologies and Management Research, 109, Sukhdev Nagar, Airport Road, Indore,-452005 (M.P.), INDIA, ISSN-2454-1907).

Most, mint a munkálat műszaki ellenőre, a helyreállítás során alkalmazott technológiát és műemlékvédelmi technikákat mutatom be, a munkálatok folyamán személyesen készített képdokumentumok alapján.

A ma látható templom az eredeti XIV századi alapokra, többszörösen leégett és újra felépített XIX századi, eklektikus formában áll. Az eredeti katolikus templomból a román kori kapubéllete és az 1795-ben készült kazettás mennyezet részlete maradt fenn. A templom alaprajza mutatja a katolikus eredetet. A reformáció kora hozta az átalakítást és a fent említett családok és református hitvallásuk változtatta meg a liturgikus állapotot és a hívők közössége alakította át református templommá. A szentély helyére karzatot emeltek és rajta helyezték el a most is meglévő kis fűjtatós orgonát, amit a későbbiekben elektromos fűjtatóval láttak el. A települést XV. században köznemesi családok, majd a XVIII. századtól a Zeyk, Kemény, Tisza és a Bethlen család birtokolta. A helység utolsó neves családjai a borosjenői Tisza, a zeykfalvi Zeyk és a csíkszentmihályi Sándor családok. Utóbbiak a székely rabonbánok leszármazottjai.

Az eredeti kapubélést és a szentély megmaradt formáját a XIV. századra datálnak a régészek, a többi templombelső fennmaradt állapota a XVII sz. végére, a XVIII. sz. elejére utal.

2. ábra. Eredeti nyílászárók, helyreállítás előtt

A XX. századi helytelen beavatkozások egymást követték. A szakszerűtlen megerősítések, a műemlékvédelmi szabályok ismeretének hiánya, semmibe vétele, a mérnöki szaktudással ellentétes beavatkozások súlyosbították az épület szerkezeti épségét. Több rosszat mint jót tettek az épület állagmegőrzésében.

1. SZAKSZERŰTLEN MEGERŐSÍTÉSEK, ELŐBBI BEAVATKOZÁSOK FOLYAMÁN

Az 1960-as beavatkozáskor már észlelték a déli fal kifordulását, amit vasbeton támpillérek beiktatásával szerettek volna megállítani. A templom alapjaival nem azonos szintre öntött alapokra támaszkodva, a differenciált alapozás miatt a támpillérek kifordultak és a templom falából teljes faldarabokat szakítottak ki (5. ábra). Támasztási erő helyett, húzó erőt vittek a déli templomfalba. Ezt a húzó erőt, még nagyobb arányban súlyosbította az esővizet okozta beázott, agyagos terep többszörös duzzadása, zsugorodása. A déli fal, a nyugati erkély gyönyörű téglalbozata és árkádjainak fennmaradása, a karzat mentén húzódó páros fémpanznak, a mellékbejárat falainak és a régi szentély félkörű falzatának köszönhető.

- Az északi falat 1996-ban, az alapok felett bevészt vasbeton koszorúval és a fal teljes magasságában, hegesztett hálóval vasazott cementes habarcs palástolással erősítették meg. Ezzel, a már részben felázott falakban még nagyobb arányban és magasságban segítették a talajnedvesség felszívódását és kompromittálták az északi és keleti falak anyagát, minőségét és tartószerepét (4. ábra).

- Az esővizet a falak alapjaihoz vezették és ezzel az alapok süllyedését fokozták.

- Az eredeti padlószintet megváltoztatták a különböző terekben és vasbeton küszöböket öntöttek a nyílászárók alá (2. ábra).

- Ugyanekkor, vasbeton járdákat öntöttek az épületet körül és a belső térben a falak mellett, a lábazatot alkotó, kimosdult kövek és téglák rögzítésére.

3. ábra. Feltárt eredeti szentély alapok

4. ábra. Parazita vasbeton elemek

2. A JELEN BEAVATKOZÁSOK LÉNYEGE ÉS FOLYAMATA

A helyreállítási munkálatok az utólag beépített, parazita, vasbeton elemek eltávolításával kezdődtek majd feltártuk a belső tér padló alatti részét. Megtaláltuk a régi XV. századi templom eredeti alapjait, a szentély záródását, a diadalív alapjaival és a nyugati záró fal alapját (3. ábra). Így fel tudtuk mérni az eredeti templom méreteit.

A tartófalak belső részén, mindkét oldalon megmaradtak a diadalív pillérének falszövései. Ezeket az új kőpadló burkolatának színárnyalati különbségével jelenítettük meg és rögzítettük az utókór számára. Az alapokat azonos szintre mélyítettük a támpillérek alapjaival együtt. A támpilléreket injektálással újra rögzítettük a falakhoz miután egyensúlyi helyzetüket az alapoknál helyreállítottuk (5.-6. ábra). A falak felső részén egy vasbeton koszorút öntöttünk melybe fém papucsokkal kiékeltük az új eklektikus tetőszerkezet kötőgerendáit és vonórudjait. A falszövéseket spirál, Brutt-Saver típusú spirál elemekkel erősítettük meg. A falakat, teljes vakolat letisztítás után szárító-szellőző vakolattal kezeltük és hagytunk pár szemléltető vakolatnyílást az eredeti falszövet bemutatására.

5. ábra. Kiszakadt támpillér

6. ábra. Injektálás utáni állapot

Új kazettákat helyeztünk el a famennyezetre, megtartva az eredeti színharmóniát és növényi mintázatot, a régi 1795-ből, részlegesen fennmaradt és megőrzött kazetták alapján. A mennyezet közepén elhelyeztük a 12 csillagjegy helyreállított szimbolikus mintáját, az eredeti részletek alapján (7. ábra). A karzatokat, a szószéket és a kis fűjtató orgonát is restauráltuk az eredeti XVIII századi szerint.

7. ábra A helyreállított kazettás mennyezet

8. ábra A helyreállított orgona

A kolozsvári Moebius Engineering s.r.l. csapata, aki a helyreállítási munkálatokat tervezte, a biokémiai kutatások alapján feltárt és 85%-ban megállapított gombakárosodás miatt, javasolta a teljes tetőcserét. A toronyban, az eredeti nyílászárókat és a két bejárati kaput megtartottuk és helyreállítottuk az új, egységes padlószintnek megfelelően. Most már egy, azonos szinten lehet végig sétálni a templomhajón és minkét bejáratán.

Az eredeti ajtókat restauráltuk. Eredetihez hasonló színekre festettük vissza. Az ablakokat hőszigetelő nyílászárókkal láttuk el, eredetihez hasonló színre festve. Az oldalbejáratot helyreállítottuk az eredeti szerint. A falakon a repedéseket beinjektáltuk és új vasbeton koszorúval erősítettük meg a tető alatt.

A fafödémeket a kötőgerendák között leszigeteltük, hogy télen is lehessen Istentiszteletet tartani a templomban. Járófelületet alakítottunk ki a szigetelés fölé, a karbantartás és tűzvédelem biztosítására. Teljesen új villanyvezetéket, világító testeket és elektromos padfűtést kapott a templom. Restauráltuk a padokat és a régi XIX századi orgonát is (8. ábra). Elektromos órákat kapott a torony, mind a négy irányba.

Zöld, zománcozott, hódfarkú cserepet kapott a hajó héjazata és titán-cink lemez burkolatot a torony palástja. A zöld színű cserép azonos a nyílászárók eredeti színével.

Az új vágott kőpadló körül, a falak mentén szellőző sávot hagytunk a nedvesség kiáramlásának biztosítására (9. ábra). Ezt a szellőző sávot a falak külső részén is kialakítottuk. A falak száradása szembetűnő.

9. ábra. A helyreállított portikusz

10. ábra. A megújult templom belső

A fotódokumentumok igazolják a jelen beavatkozások helyességét.

A helyreállított templombelsőt a hívek már használatba vették és áldással fejezik ki köszönetüket a felújításért a tervezőknek, kivitelezőknek (10. ábra).

A templom felújítása az egyház beruházási programjának keretén belül került kivitelezésre. Átadás időpontja valószínűleg június vége, július eleje, a jelen pandémia terjedésétől függően. Az online konferencián a munkálatok menetét, bő képanyaggal és Power Point program segítségével szemléltetem és mutatom be.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Dr. Bulbuk Márton István: *The restoration of the reformed church of Aiton 2018–2020, Case study, condition survey by facility condition index* - International Journal of Engineering Technologies and Management Research, 109, Sukhdev Nagar, Airport Road, Indore, -452005 (M.P.), INDIA, ISSN-2454-1907
Országos műemlék lista: Biserica reformata din Aiton, CJ-II-m-B-07515